

Інститут агроекології Української академії аграрних наук
Державний заклад “Державний екологічний інститут Міністерства охорони
навколишнього природного середовища України”
Державний технологічний центр охорони родючості ґрунтів Міністерства
аграрної політики України “Центрдержродючість”

АГРОЕКОЛОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ЖУРНАЛ
Виходить чотири рази на рік

ЧЕРВЕНЬ • 2009
СПЕЦІАЛЬНИЙ ВИПУСК

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор

О.І. ФУРДИЧКО

Науковий редактор

О.І. БОНДАР

Заступник головного редактора

В.О. ГРЕКОВ

Відповідальний секретар

О.С. ДЕМ'ЯНЮК

Відповідальний редактор

Т.П. КАНАШ

В.Є. БАРАНОВСЬКА

А.Л. БОЙКО

В.А. ГАЙЧЕНКО

Л.А. ГЛУЩЕНКО

І.В. ГРИНИК

Л.В. ДАЦЬКО

Е.Г. ДЕГОДЮК

В.М. ІСАЄНКО

Г.О. ІУТИНСЬКА

І.К. КУРДИШ

В.В. ЛАВРОВ

О.С. ЛУКАНІН

Н.А. МАКАРЕНКО

Г.А. МАКСИМЧУК

Л.І. МОКЛЯЧУК

В.І. ПАРПАН

А.І. ПАРФЕНЮК

В.М. ПИСАРЕНКО

Б.С. ПРИСТЕР

О.О. РАКОЇД

О.О. СОЗІНОВ

А.П. СТАДНИК

О.Г. ТАРАРІКО

С.І. ТАРАСЮК

Г.М. ЧОБОТЬКО

О.В. ШЕРСТОБОЄВА

Л.Д. ЮРЧАК

І.І. ЯСКОВЕЦЬ

КИЇВ • 2009

- Никифоров В.В.**
О результатах фитоиндикации эдафотопов агробиогенозов Среднего Приднепровья
- Ніколаєв К.Д., Ісаєнко В.М.**
Екологізація туристичної галузі, її роль у зменшенні впливу на біорізноманіття та навколишнє середовище
- Огородник Л.Є., Яковлева Л.М., Кутас О.М.**
Захворювання інтродукованого горлиці весняного (*Adonis vernalis* L.)
- Опришко Н.О., Чабанюк Я.В.**
Дослідження властивостей нового біоцидного препарату для екологічнобезпечних технологій вирощування рослин
- Палапа Н.В.**
Якість сільськогосподарської продукції, вирощеної на сільських селітебних територіях та заходи з її покращення
- Панков О.І.**
Аналіз методологій оцінки природних функцій
- Паньковська Г.П., Кучма М.Д.**
Овочі в харчовому раціоні як джерело формування дози внутрішнього опромінення населення Полісся
- Парфенюк А.І.**
Сорти сільськогосподарських культур як фактор біоконтролю фітопатогенних мікроорганізмів в агрофітоценозах
- Парфенюк А.І., Кулинич В.М., Круть В.І.**
Сорти буряку столового як фактор біоконтролю фітопатогенних мікроорганізмів
- Парфенюк А.І., Чміль О.М., Пасинок І.В.**
Чисельність фітопатогенних грибів на лініях та гібридах огірка
- Пінчук В.О., Герман В.В.**
Вплив еколого-кліматичних умов на захворюваність коней у регіонах України
- Пісковий Ю.М., Ясковець І.І.**
Модель міграції та елементи моніторингу радіонуклідів ¹³⁷Cs в організмі кролів
- Плугатар Ю.В., Блінкова О.І.**
Вплив рекреації на ландшафтний заказник Криму "Мис Айя"
- Польчина С.М., Вархол О.В.**
Трансформація форм калію в бурвато-підзолистих оглеєних ґрунтах при різному їх використанні
- Прилипко В.А., Василенко В.В.**
Безпека використання продуктів харчування приватних господарств на радіоактивно забруднених територіях
- Разанов С.Ф.**
Забруднення важкими металами відходів бджільництва
- 225 **Nikiforov V.**
On results of agrobiogeocenosis edaphotops phytoindication in the Middle Dnieper Area
- 228 **Nikolaev K., Isaenko V.**
Ecologization of tourist brunch, its role in diminishing of influence on a biovariety and environment
- 233 **Ogorodnik L., Yakovleva L., Kutas L.**
Diseases of introduced plants of adonis (*Adonis vernalis* L.)
- 236 **Opryshko N., Chabanyuk J.**
Studying of properties of new biocide preparation for environmentally appropriate technologies plants cultivation
- 238 **Palapa N.**
Quality of agricultural production which has been brought up on village build-up territories and methods of their improvement
- 241 **Pankov O.**
Methodological review of natural functions evaluation
- 244 **Pankovska H., Kuchma M.**
Vegetables in a food ration as a source of forming of internal irradiation dose of Polissya population
- 248 **Parfenyuk A.**
Sorts of agricultural cultures as a factor of phytopathogenic microorganisms biocontrol in agrofitocenose
- 251 **Parfenyuk A., Kulinich V., Krut V.**
Quantity of phytopathogenical fungus on the cultyvars of red beet
- 254 **Parfenyuk A., Chmil O., Pasunok I.**
Quantity of phytopathogenical fungus on the lines and hybrids of cucumber
- 256 **Pinchuk V., German V.**
Influence of ecology-climatic terms on horses prevalence in regions of Ukraine
- 260 **Piskovy Yu., Yaskovets I.**
Model to migration and elements of the monitoring radionuclids ¹³⁷Cs in organism rabbit
- 262 **Plugatar U., Blinkova O.**
The influence of recreation on Crimean landscape reserve "Cape Aya"
- 266 **Pol'chyna S., Varkhol O.**
Transformation of potassium forms in brownish-podsolic gleyed soils under its different use
- 268 **Prylypko V., Vasilenko V.**
Safety of food product using in private farms on the radioactive contaminations territories
- 272 **Razanov S.**
Contamination of wastes of beekeeping heavy metals

введення спеціальних контрзаходів зумовлює істотне зниження доз опромінення.

ВИСНОВКИ

Здійснено і проаналізовано результати дозиметричного моніторингу ^{137}Cs продуктів місцевого виробництва та природного походження, надходження ^{137}Cs в організм та опитування населення обраних населених пунктів Житомирської області. Встановлено чинники формування аномальних рівнів доз внутрішнього опромінення за рахунок споживання груп продуктів з різних джерел надходження. За результатами дослідження запропоновано заходи, спрямовані на зниження доз внутрішнього опромінення у віддалений період аварії на

ЧАЕС. Рекомендовано визначення спеціального статусу територій проводивши використанням результатів ЛВЛ-вимірювань та враховувати регіонально-специфічні чинники надходження ^{137}Cs в організм людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. 20 років Чорнобильської катастрофи. Погляд на майбутнє. Національна доповідь України. – Київ, Атіка, 2006. – С. 216.
2. Ведення сільського господарства в умовах острого забруднення території України наслідком аварії на Чорнобильській АЕС на період 1999–2002 рр. / Під ред. Б.С. Прістера (Методичні рекомендації). – Київ, 1998. – С. 104.
3. Допустимі рівні вмісту радіонуклідів ^{137}Cs у харчових продуктах та питній воді / Наказ МОЗ України. – 2006. – С. 65.

УДК 638.14.06

ЗАБРУДНЕННЯ ВАЖКИМИ МЕТАЛАМИ ВІДХОДІВ БДЖІЛЬНИЦТВА

С.Ф. Разанов

Білоцерківський національний аграрний університет

Досліджено вміст Pb, Cd у мери, одержаній при перетопці воскової сировини, заготовленої на території різного рівня забруднення ґрунтів цими речовинами. Встановлено, що Pb і Cd у мери залежить від рівня забруднення воскової сировини та медоносних угідь.

У сучасних умовах розвитку промисловості техногенна діяльність населення призвела до накопичення важких металів у навколишньому середовищі. Водночас слід зазначити, що кількість деяких із них із року в рік істотно зростає. Особливо це явище властиве південно-східному регіону нашої України (Б.П. Лобода, 1998; Нац. допов., 1999).

Дослідженнями встановлено, що бджоли у стільниках бджолиного гнізда із продуктами живлення нектаром і пилом можуть накопичувати значну кількість шкідливих речовин, до складу яких входять і важкі метали (С.А. Пашаян, 2005; С.Ф. Ра-

занов, 1998). Перероблення воскової сировини дає можливість одержати віск з незначним вмістом цих речовин. Поряд з цим необхідно відмітити, що переважна частина шкідливих речовин при переробленні воскової сировини залишається у мери (А.С. Забоєнко, 2001).

Тому, метою досліджень було вивчення інтенсивності накопичення Pb, Cd у мери, одержаній при переробці воскової сировини, заготовленої на територіях різного рівня забруднення цими речовинами медоносних угідь.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Матеріалом досліджень була мери, одержана від переробки стільників, в яких

© С.Ф. Разанов, 2009

вирощено 4–15 генерацій бджіл, заготовлена у населених пунктах с. Агрономічне Вінницького району Вінницької області (Лісостеп) та с. Новомиколаївка Верхньодніпровського району Дніпропетровської області (Степ). Відбір проб подрібненої мерви проводили точковим способом. Визначення вмісту Pb, Cd у дослідному матеріалі проводили в обласному центрі “Держодючість”.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Аналіз результатів досліджень (рис. 2) свідчить, що вміст Pb і Cd у мерві, одержаній із стільників, в яких вирощено 4 генерації бджіл перевищував допустимі рівні відповідно у 2,2 і 3,6 раза на території Степу. Тоді як вміст Pb і Cd в аналогічній сировині, заготовленій на території Лісостепу (рис. 1) був у межах допустимих рівнів. Інша картина спостерігалась у мерві, одержаній із стільників, в яких вирощено 15 генерацій бджіл. Так, вміст Pb і Cd у мерві, заготовленій на території Лісостепу перевищував допустимі рівні відповідно у 1,9 і 6,4 раза, на території Степу — у 4,0 і 11 раз. Водночас слід зазначити, що вміст у мерві важких металів залежав від рівня забруднення ґрунтів та кількості вирощених у восковій сировині генерацій бджіл.

Підвищення у ґрунті Pb і Cd відповідно у 1,7 і 2,3 раза підвищило кількість цих речовин у мерві, одержаній від переробки воскової сировини, в якій вирощено 4 генерації бджіл відповідно у 2,6 і 3,6 раза. Підвищення кількості вирощених генерацій бджіл (4–15) у восковій сировині, заготовленій на території Лісостепу, призвело до збільшення у мерві Pb і Cd відповідно у 2,3 і 6,4 раза.

У мерві, одержаній із стільників, в яких вирощено 4 генерації бджіл, за рік на до-

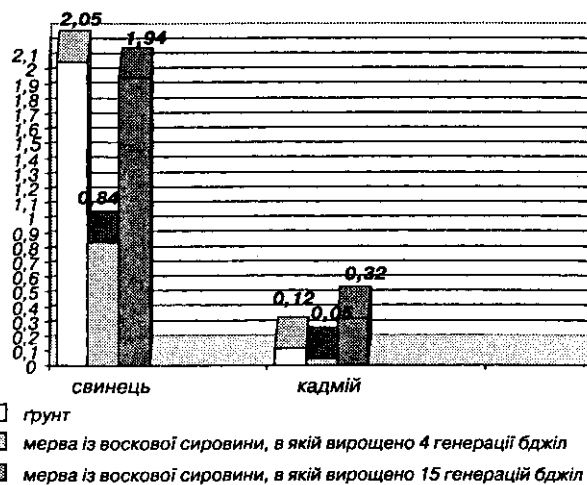

Рис. 1. Вміст важких металів у мерві, одержаній у с. Агрономічне, мг/кг

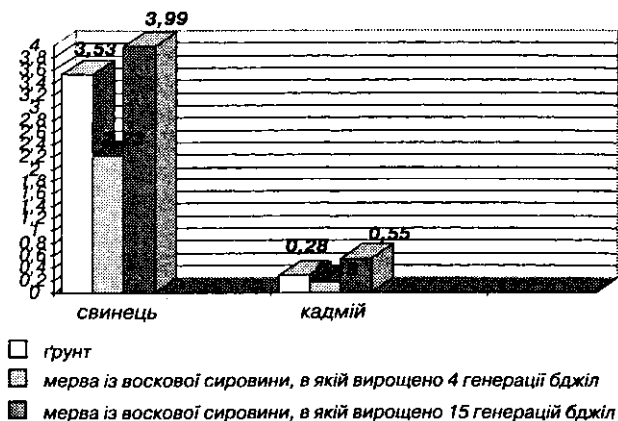

Рис. 2. Вміст важких металів у мерві, одержаній у с. Новомиколаївка, мг/кг

сліджуваних територіях Лісостепу і Степу (рис. 3) містилося відповідно Pb 1,42; 3,3 мг і Cd 0,085; 0,54 мг. Тоді як у мерві, одержаній із воскової сировини, в якій вирощено 15 генерацій бджіл, с. Агрономічне вміст Pb і Cd становив відповідно 3,4 і 0,3 мг, а с.Новомиколаївка — 6,8 і 0,93 мг.

ВИСНОВКИ

Вміст Pb і Cd переважає допустимі рівні у мерві, одержаній від стільників, в яких

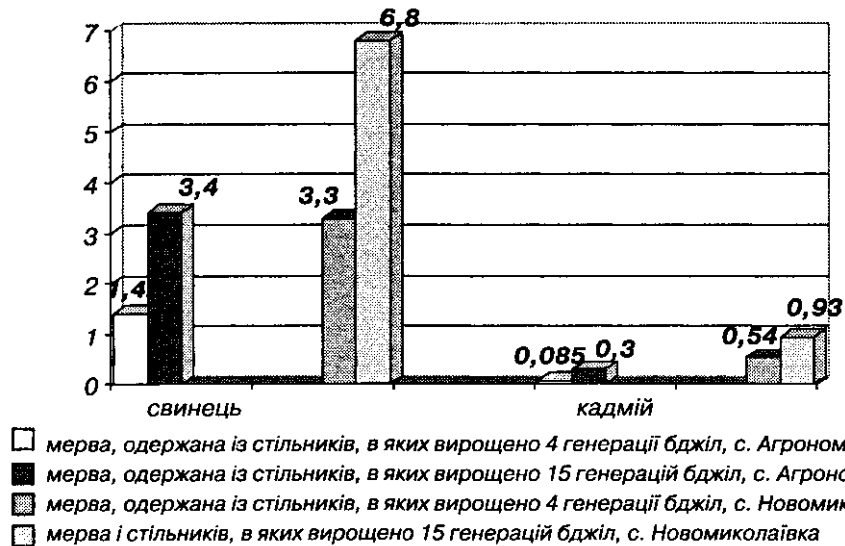

Рис. 3. Концентрація Pb і Cd у мерві, одержаній при 50% щорічного оновлення бджолиних сімей у межах досліджуваної території. Концентрація в мг/кг

вирощено 4 генерації бджіл, та заготовленій на території Лісостепу, вміст цих речовин відповідає допустимим рівням. Вміст у мерві, одержаній від перетоплення стільників, в яких вирощено 15 генерацій бджіл перевищує допустимі рівні на досліджуваних територіях Лісостепу і Степу. Рівень концентрації Pb і Cd у мерві залежить від кількості вирощених у восковій сировині генерацій бджіл та вмісту цих речовин у ґрунті. Накопичення Pb і Cd у мерві, яка не використовується для потреб промисловості, дає змогу кожного року проводити захоронення певної кількості важких металів, що позитивно впливатиме на зниження цих речовин у ґрунті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Забоєнко А.С. Современная энциклопедия пчеловодства / А.С. Забоєнко. — БАО: 2001. — С. 307.
2. Лобода Б.П. Применение цеолитсодержащих удобрений на их основе в растениеводстве / Б.П. Лобода, Н.Н. Яковлева. // Частина // Агротехнический вестник. — № 1. — С. 21-23.
3. На пути к экологически устойчивому развитию ресурсов в Украине: Проблемы и пути решения / Проблемы и пути решения промышленных отходов / Нац. Киев, 1999. — 46 с.
4. Пашаян С.А. Накопление пестицидов медоносами / С.А. Пашаян // Пчеловодство. — 2005. — № 1. — С. 10-11.
5. Разанов С.Ф. Забруднення організму бджіл діоксидними речовинами / С.Ф. Разанов // Пасіка. — 1998. — № 8. — С. 21.